

BULETINUL
COMISIUNII
MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLIKAȚIUNE TRIMESTRIALĂ

**SUB AUSPICIILE MINISTERULUI DE CULTE ȘI INSTRUCȚIUNE PUBLICA
ȘI ÎN EDITURA ADMINISTRAȚIEI CASEI BISERICII.**

1909

IULIE-SEPTEMBRIE

BUCUREȘTI
Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL S-r Ion St. Rastdescu
16, Strada Doamnei, 16
1909

CUPRINSUL.

TEXT.

Curțile domnești Brâncovenești : 1. Doicești.

O nouă diplomă militară romană.

Două noi inscripții dela Comana.

Frescurile dela Hurezi : Biserica cea mare și paraclisul.

Clopotnița dela Păpăușl.

Mănăstirea Hurezi : Chilile dela miază-noapte.

Cronică : † Gr. G. Tocilescu. Din lucrările Comisunii. † A. Baltazar. Din tesaurul arheologic al Dobrogei.

ILUSTRAȚIUNI.

Dolcești :

1. Biserica (vedere spre sud).
2. Ruinile împrejurării Curții.
3. Biserica (vedere spre nord).
4. Ruinile caselor domnești, cu pivnița.
5. Ruinile împrejurării Curții.
6. Chenarul ușii și pisanța bisericii.
7. Ușile împărătești din biserică.
8. Sfeșnic domnesc din biserică.
9. Fereastră de ventilație dela biserică.
10. Releveuri de picturi, decorațiuni și sculpturi dela Hurezi (tabla 1).
- 11-12. Diplomă militară romană : fața exterioară a plăcii groase.
- 13-14. Diplomă militară romană : fața interioară a plăcii subțiri.
15. Bronz reprezentând un soldat pretorian.
16. Pisanța paraclisului dela Comana.
17. Epitaful lui Radu-Șerban și Nicolae-Vodă Pătrașcu dela Comana.

18. Ruinile paraclisului dela Comana.

Frescuri dela Hurezi :

19. Boltă în pronaosul bisericii.
20. Bolți și arcuri în pronaosul bisericii.
21. Pantocratorul.
22. Inscripție zugrăvită în biserică.
23. Nașterea Maicii Domnului (paraclis).
- 24-25. Picturi pe perețele nordic (paraclis).
26. Patriarhul Neftalam.
27. Clopotnița dela Sf. Ion-Piatra.
28. Clopotnița dela Păpăușl.
29. Planul acestei clopotnițe.

30. Releveuri de picturi, decorațiuni și sculpturi dela Hurezi (tabla 2).

Mănăstirea Hurezi (desemnuri) :

31. Chilile dela miazăzi cu clopotnița.
32. Chilile dela miazănoapte.
33. Chilile dela apus cu paraclisul.
34. Gr. Tocilescu (portret).

Această parte de chilii include marginea din spre miază-noapte a curții principale a Mănăstirii Hurezi și, după cum este împărțită, se vede că încă dela început ea a fost destinată pentru locuințele monahilor: un cerdac lung de 63 metri, atât la rândul de jos cât și la cel de sus, în care dau acces aproape 30 de încăperi, cele de sus boltite, iar cele de jos tăvănite.

La rândul de jos, capătul din spre apus al cerdacului, dă în încăperea cea mare a bucătăriei, înegrită de fum, dar care, prin lucrarea meșteșugită a bolților ei, formează un colț minunat al acestei părți. Bolțile în formă de trompă conică se înalță unele peste altele din ce în ce mai mici, până ce, străpungând acoperișul, apare deasupra, drept la frântura acoperișului, cu un trup în opt fețe, având opt ferăstruici tupilate și înegrite desgura de fum, sub streșina de șindrila a acoperișului său țuguiat.

Acest coș al bucătăriei, prin silueta lui neagră și subră, stăpânește multă vreme privirea vizitatorului, ca un lucru bine croit și plin de farmec în simplitatea lui.

La capătul din spre răsărit al cerdacului se află o magazie, care pe timpuri serviă de grănar călugărilor, căci și acum se vede înfiptă în peretele din spre răsărit icoana Maicii Domnului cu Fiul în brațe, însă din cauza umezelii culorile sunt pierdute, iar desenul abia mai conturează li-gurile.

În acest șir de chilii, locuite de câteva maici, se află și încăperi mai mici ce servesc de magazii, bucătării etc.

La rândul de sus al chiliilor bolțile sunt astupate de un tavan tencuit, luând astfel din vechea lor înfățișare. Se vede că greutatea încălzitului a îndemnat pe vremelnicii egumeni ai mănăstirii să micșoreze în acest chip volumul camerelor.

La capătul cerdacului din spre răsărit este o încăpere mai mare, din care să pătrunde într'o alta mai mică, având ca tavan o frumoasă boltă stelată cu penetrațiuni circulare, ceea ce face din acest colț o podoabă și o mărturie de felul ales cum știă să lucreze meșterul Manea, vătaful zidarilor cari au înălțat Hurezul.

Înfățișarea acestor rânduri de chilii și încăperi pe dinăuntru în momentul de față este mulțumitoare, întru cât cuvioasele

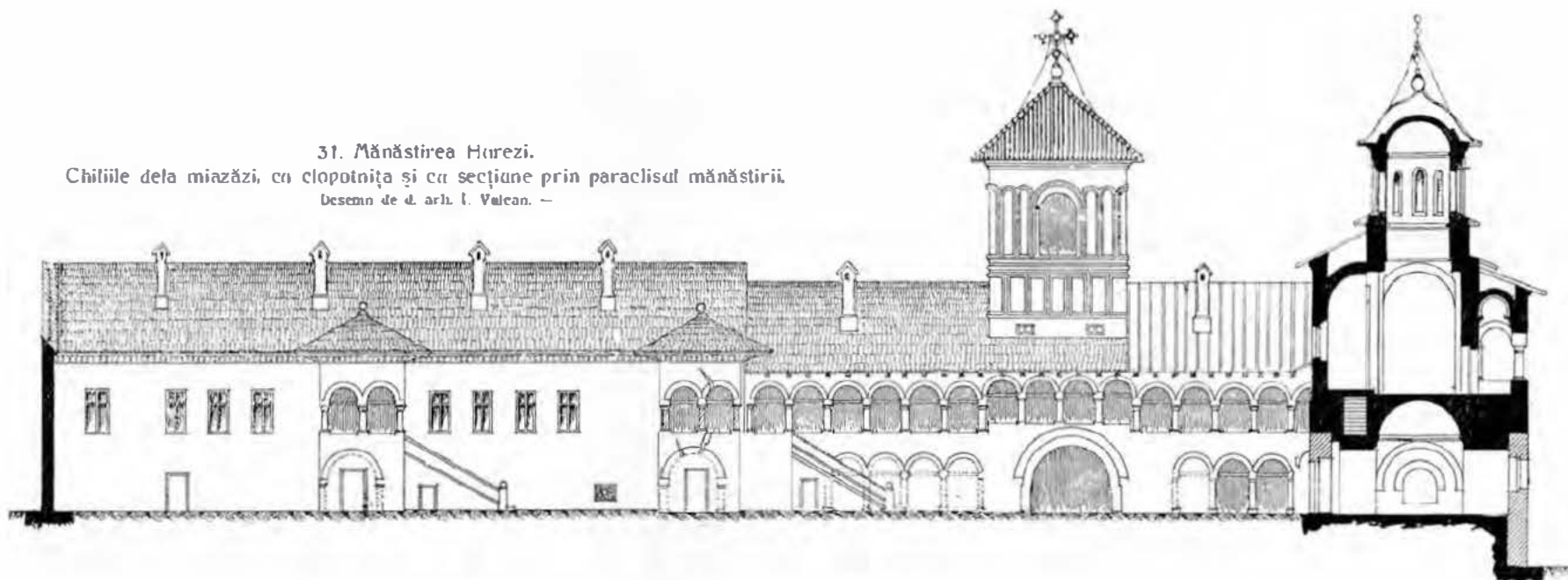
¹⁾ Descrierea chiliilor dela miazăzi și apus a făcut-o d. arh. I. Vulcan, în fascicolul ultim din anul

trecut al acestei publicații. Dela d sa avem și desemnurile respective, reproduse sub No. 31 și 33.

31. Mănăstirea Hurezi.

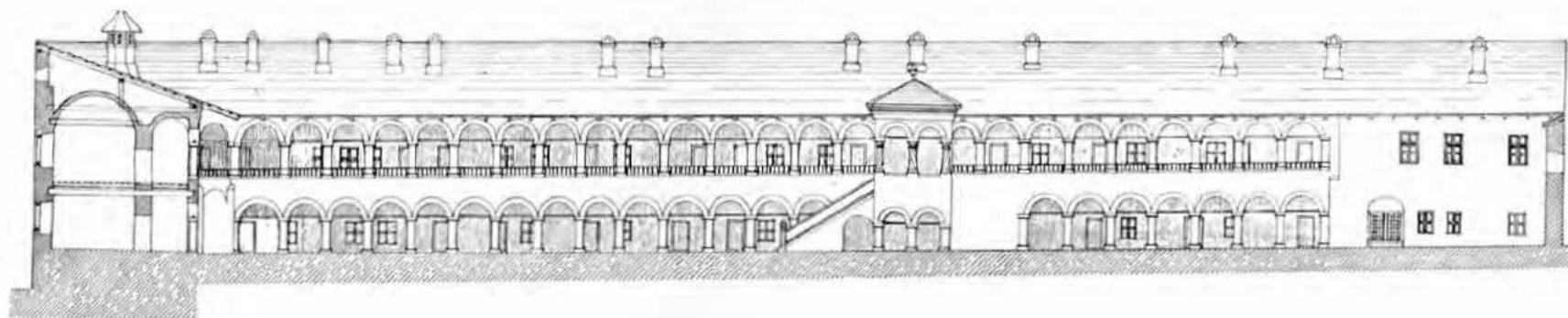
Chiliile dela miazăzi, cu clopotnița și cu secțiune prin paraclisul mănăstirii.

Desemn de d. arh. I. Vulcan. —

32. Chiliale dela miază-noapte.

Desemn de d. arh. I. D. Traianescu.

maice îngrijesc fiecare de micul lor cuprins; însă această îngrijire gospodărească este cu totul neputincioasă față de stricăciunile ce vremea aduce mai cu seamă acestei părți din spre miază-noapte, cu zidurile vecinic umede și cu acoperișul vecinic ciuruit de găuri, prin care apa picură peste bolțile cele bătrâne.

Pe din afară înfățișarea este și mai mulțumitoare, căci ochiul urmărește cu drag șirul celor 50 de arcade sprijinite pe stâlpi de piatră și se oprește bucuros la foisorul din mijloc cu stâlpii de sus răsuciți și cu scara de piatră agățată de mijlocul lui.

Această scară, care acum este așezată pe partea stângă a foisorului, pe vremuri era în dreapta; aceasta ne-o spune zidul cel plin dela partea de jos și temelia fostei scări desgroapată din pământ.

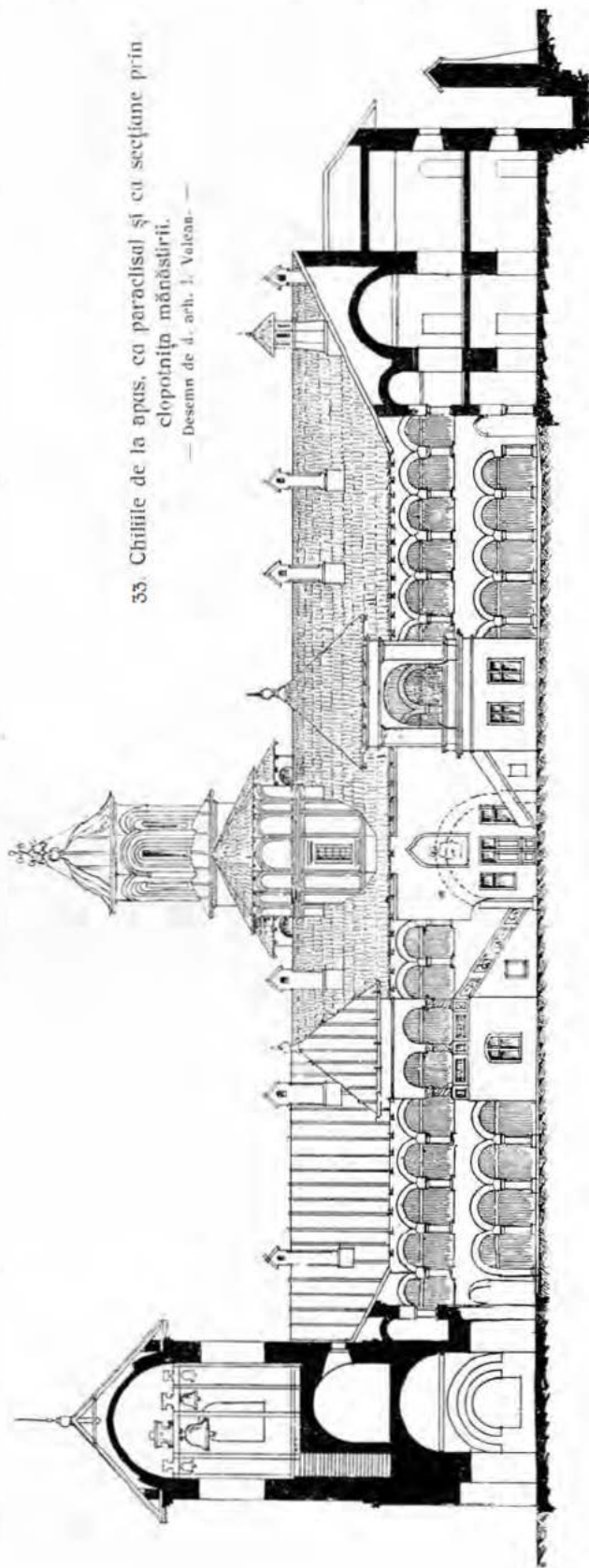
Atât foisorul cât și scara în vechea ei poziție au fost făcute odată cu șirul de chilii, adică între anii 1690-94, când s'a clădit întreagă mănăstirea.

Schimbarea scării în stânga s'a făcut probabil pe timpul Arhimandritului Ioanichie, la 1854, când s'a schimbat și scara cea mare dela casele domnești, din alăturată cum eră cu foisorul, alipind-o de stâlpii cerdacului de jos.

Mulți din stâlpii de piatră ai cerdacului și foisorului cu timpul s'au măcinat și slăbit, — și de aceea cu începerea lucrărilor de restaurare s'au înlocuit cu alții noi, făcuți din piatră adusă din carierele de la Igoi și Alun.

Vreun arhimandrit gospodar în dragostea de a îngriji mănăstirea a crezut cu cale să vopsească toți stâlpii de piatră cu culoare de ulei cenușie, pe care mai apoi în mai multe rânduri s'a dat cu var alb vopsit în cenușiu, așa că mai toată piatrăria Hurezului și deci și această parte din spre miazănoapte se găsește tot astfel. Ori piatra de desubt trebuia scoasă la iveală, și de aceea, cu multă nevoită, s'a deslipit

de trupul de piatră al stâlpilor, capetelelor

33. Chilii de la apus, cu paraclisul și cu secțiune prin clopotnița mănăstirii.
— Desemn de d. arch. J. Valcan —

și bazelor, ciubucărilor și sculpturilor

și se lucrează încă la desvelirea lor de cămășile de vopsea și var, cari s'au îngrămădit cu vremea, asunzând, prin grosimea lor greoaie și molatică, trupul svelt și viguros al pietrei.

Tot Arhimandritul Ioanichie a pus de s'a schimbat pardoseala la cerdacul de sus, pentru motivul că cea veche, fiind formată numai de scânduri de stejar așezate peste grinzile cele groase ale tavanului de jos, lăsă să pătrundă vântul prin deschizăturile dintre scânduri. De aceea a făcut o umplutură de moloz peste vechea dușumea, apoi a așezat o dușumea de brad pe grinzișoare de gorun, îngropate în molozul de umplutură.

Tot acest Ioanichie Arhimandritul a pus de s'a făcut un parapet dealungul cerdacului de sus.

Acest parapet este din lemn de gorun, vopsit cu verde. El este pe deoparte fixat cu piroane de fer de fiecare stâlp, iar între stâlpi se reazimă pe niște balustri strungiți și înfiți în partea de jos în piatra ce acoperă parapetul de zid.

Cerdacul de jos este pardosit cu bolovani de râu. Făcând nivelementul acestei aripe din spre miază-noapte, se constată că terenul are o pantă de $2\frac{1}{2}$ cm. la un metru, adică partea din spre răsărit este cu 1.50 mai sus decât capătul din spre apus. Aceeaș pantă se constată și la dușumeaua cerdacului de sus precum și la streășina acoperișului. Din toate acestea se vede

lămurit că meșterul zidar Manea, când a zidit această parte, a luat ca reper panta terenului, așa că toate liniile lungi ale clădirii merg înclinate în sensul acestei pante.

Măsurând deschiderile și înălțimile arcașelor vedem iarăș că nu sunt toate de aceeaș mărime, adică diferă cu puțin unele de altele. Aceasta este un indiciu că tiparele arcurilor erau trase cu mâna liberă, iar distanța dintre axele stâlpilor eră luată din ochiu, căci nu se explică decât așa faptul că arcadele extreme sunt sau mai mari sau mai mici decât celelalte, adică după cum se întâmplă de rămânea în urma împărțirii neregulate a lungimii cerdacelor.

Foișorul, la partea de sus, are o boltă înaltă, cu muchii, cum sunt boltite și chiliile și după cum sunt boltite și celelalte două foișoare dela casele domnești, făcute în aceeaș vreme; iar la partea de jos se văd urmele unei bolți stelate, adică boltă în muchi cu penetrații circulare, la fel cu bolta de sus din iatacul de lângă salonul cel mare, dela capătul din spre răsărit al cerdacului.

Această boltă a foișorului este acum spartă și înlocuită cu un tavan de lemn înegrit de fumul bucătăriei ce se instalase în această parte. Acum zidurile ce astupau golul arcașelor s'au dărâmat, iar foișorul se înalță sprinten peste stâlpii reînnoiți și retrăește par'că vieța liberă de altădată.

ION D. TRAIANESCU
Arhitect.